

K E L T A I N E N K I R J A S T O

RAKKAUDEN
ANTARKTIS

SARA STRIDSBERG

K E L T A I N E N K I R J A S T O

SARA STRIDSBERG:

Niin raskas on rakkaus (2014, suom. 2016)

Unelmien tiedekunta (2006, suom. 2018)

Rakkauden Antarktis (2018, suom. 2019)

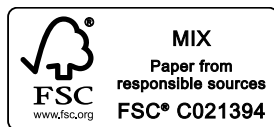
SARA STRIDSBERG

Rakkauden Antarktis

Suomentanut
OUTI MENNA

TAMMI
HELSINKI

Ruotsinkielinen alkuteos *Kärlekens Antarktis* ilmestyi 2018.

© Sara Stridsberg 2018

Published by agreement with Hedlund Agency.

Suomenkielinen laitos © Outi Menna ja Tammi 2019

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa.

ISBN 978-952-04-0577-9

Luominen

ME OLIMME siis metsässä. Jostain sarasti valoa mutta en nähnyt aurinkoa, vain rusehtavaa sateenkajoa joka levittäytyi maiseman ylle. Olisinko voinut soittaa apua? En, sillä vaikka olisin tiennyt jonkun jolle soittaa, aikani oli kulunut umpeen. Ympärillä oli pelkkää vajoavaa vedenalaista kajastusta ja isoja puita ja oksilta tipahtelevia valtavia pisaroita, kuin groteskien jättien kyyneleitä, ja me olimme kahden, hän ja minä, ja tunne siitä että olimme maailmassa aivan yksin oli niin voimakas ettei mikään todellisuus voinut muuttaa sitä, eivät autot joita kohtasimme tiellä, eivät valaistut puhelinkioskit ajomatkamme varrella, ei pehmeän kehräävä radioääni joka kuulosti messussa saarnaavalta papilta. Puheen sointi synnytti pieniä kiiltokuvia pääni sisällä. Näin neitsyt Marian ja ison, vaarallisen enkelin, näin Marian ja pienen pullean lapsen, joka lenteli hänen rinnuksillaan kaikissa maalauksissa siivetönnä mutta silti maallisen painovoiman ulottumattomissa. Ja lopulta näin hänet yksin, ilman lastaan joka ei ollut enää maan päällä.

Makasin maassa metsän siimeksessä katsellen tummia puunjuuria jotka työntyivät verkkaisesti järviveteen, ja hiljaisessa pysähtyneisyydessä erotin hitaimmatkin

liikkeet, puunlatvojen hidastetun huojumisen korkealla yläpuolellani, kukkien terälehtien alla mönkivät hyönteiset ja puunoksilta putoavat vesipisararat, jotka särkyivät irrotessaan ja sinkoutuivat kohti maata, pienoiskokoiset vedenkalvohelmet jotka kiitivät ilmassa liikkuen äärettömän hitaasti. Oli kylmä, ja virtsa ja veri ja uloste valuivat noroina reisiäni pitkin. Ajattelin että puut roikkuivat ihmisen ja Jumalan välissä, että ne kurottivat latvojaan taivaaseen ja että niiden juuret tarrasivat pedonkynsien lailla maahan jonka uumenissa kuolleet asuivat, jonne minäkin menisin aivan pian.

Oli myöhäistä pyytää apua, myöhäistä rukoilla, aika oli yksinkertaisesti loppunut. Hän sanoi: ”Polvistu”, ja minä polvistuin mustaan ruohikkoon. ”Minä sidon nyt sinulta silmät. Niin on helpompi”, hän sanoi. ”Hyvä”, minä sanoin ja ajattelin, että helpompi kumman kannalta. ”Minä kuristan sinut nyt, ja sen jälkeen et pysty enää puhumaan.”

”Tee se”, sanoin, ”ei minulla muutenkaan ole mitään sanottavaa.”

Ja nyt hän pilkkoo seitsemään osaan sen mitä ruumiistani on jäljellä ja sulloo jäänteet kahteen valkoiseen matkalaukuun. Pään hän viskaa jätekuoppaan, jonka pinta on väriltään kuin vaaleaa oksennusta. Se on järvestä vähän matkan päässä, vain pieni polku metsän läpi, hän on suunnitellut kaiken valmiiksi vanhalle suunnistuskartalle. Hän seisoo hetken katsellen sakeana kuplivaa pintaa

ennen kuin pudottaa pään varovasti lietteeseen. Pinnan tuntumassa pörrää vihreitä ja mustia kärpäsiä ja kiiltäviä korentoja, pääni painuu hitaasti pohjaan, kuoppa on vain muutaman metrin syvyinen. Tummat hiukset huljuvat tummana laskuvarjona pään yllä niin kauan kuin se on liikkeessä, eikä sitä löydetä ikinä, sillä hapot syövyttävät sen nopeasti. Kuva palaa mieleeni tavan takaa: miten hiukset näyttävät ikään kuin kurottavan vedessä ylöspäin, kunnes pää tömähtää pohjalle ja tukka leviää sen peitoksi.

Entä sitten? Hän kävelee polkua takaisin. Aurinko on laskemassa järven vastarannalla. Kevyt tihku kastelee metsää. Olen aina rakastanut sadetta. Aina, niin kauan kuin elin. Niin kauan kuin lyhyt elämäni kesti.

AIOIN JO antaa maailmanne olla mutta yhtäkkiä palaan-kin takaisin. Se näyttää kaukaa katsottuna niin kauniilta, utuisen sinertävä ilmakehä joka ympäröi teidän hieman kärsinyttä mutta edelleen kitkuttelevaa planeettaanne. Ilmakehän alla pilvet lipuvat verkkaisesti teidän tai-vaallanne ja syksyisen paljaat puut hamuavat auringon-valoa, ja vielä alempana häämöttää saarten läikittämä musta vesi, joka virtaa mereltä Tukholmaan ja jonka öljynkimmeltävään tummaan pintaan on liimautunut muutama syksyinen lehti. Maailma näyttää yhtä pysähtyneeltä kuin vanha öljymaalaus Kansallismuseon seinällä. Vasta lähempänä erottuu liikettä, lentokoneita ja lintuja taivaalla, ihmisiä maankamaralla, matoja jotka ryömivät kukissa ja kuolleiden silmissä.

Yritän keskittyä siihen mikä ei tee kipeää. Lapseen, joka kulkee kadulla ilmapallo kädessään eikä malta olla vilkuilematta sitä vähän väliä koska se on niin hieno – katson kaneja, jotka telmivät öisin nurmikolla isojen sairaaloiden edustalla, katson usein valoa, sitä miten se muuttuu koko ajan niin kuin kaleidoskoopissa. Jollain tavalla saan siitä lohtua. Toisinaan katson kun kaksi ihmistä rakastelee, tunkeilevaahan se varmasti on, mutta ei minua huomaa

kukaan ja minusta on kaunista miten rakastavaiset taker-
tuvat toisiinsa. Kurkistelen monesti sairaaloiden saleihin
kun lapsi putkahtaa ikuisuudesta äitinsä rinnoille, olen
ihastunut hetkeen jolloin äidin ja lapsen välinen side on
yhä eheä ja rikkumaton. Äsken näin nuorukaisen pysäh-
tyvän aamuvarhaisella auttamaan vanhaa naista, joka
oli sammunut humalassa Björns trädgårdiin. Nainen
roikkui miehen kaulassa kuin nukkuva lapsi, kun tämä
kiskoi hänet pystyyn. Ennen miehen lähtöä he polttivat
yhdessä tupakan ja nauroivat jollekin mitä en kuullut.
Mutta näin miten pelko naisen murtuneessa, sameansini-
sessä katseessa vaihtui vähitellen himmeään hohteeseen,
näin hänen vanhan kuluneen sielunsa hehkuvan auringon
ensisäteissä. Varon katsomasta liikaa pahuutta. Olen jo
nähty pahuuden.

Jonain päivänä maailman tapahtumat muuttuvat yhden-
tekeviksi, niin käy minullekin. Mutta se vie aikaa, on niin
paljon ääniä jotka eivät ole vielä vaienneet. Professorien
ja kriminologien ja yksityisetsivien ja toimittajien etäistä
pulinaa. Sanotaan, että ihminen kuolee kolmesti. Ensim-
mäinen kertani oli silloin kun sydämeni lakkasi lyömästä
hänen käsiensä alla metsäisessä järvenrannassa, toinen
kerta taas silloin kun maalliset jäännökseni haudattiin
Solnan kirkon kupeeseen Ivanin ja Rakshan läsnä ollessa.
Kolmas kerta on silloin kun joku lausuu viimeistä kertaa
nimeni maan päällä. Odotan sitä. Toivon että äänet vai-
kenisivat pian. En halua kuulla nimeäni, tunnen puistat-
tavia väreitä siellä missä sydämeni oli ennen.

Vaikenisivatko äänet, jos paljastaisin kuka sen teki? Tuskin, eikä kukaan kuitenkaan uskoisi. Ja pimeyden erottaminen valosta on vaikeaa, ja vielä vaikeampaa se on silloin kun on yksin eikä ole olemassa aikaa tai tilaa. Niinpä käytän energiaa siihen että yritän ymmärtää eron, olen aina sekoittanut rakkauden hulluuteen ja taivaan kuolemaan. Luulin esimerkiksi pitkään, että huumeet tulivat korkeammilta voimilta korvaukseksi pikkuveljestäni. Enää en usko niin. Minä ja pikkuveljeni olimme umpikujia. Eskil meni jokeen kun me olimme lapsia eikä tullut koskaan takaisin, ja paljon myöhemmin minä menin suureen yöhön etsimään häntä. Tosin toisinaan ajattelen, että valitsin pimeyden vain siksi ettei minulla ollut muutakaan paikkaa mihin mennä. Saatoin ehkä tietää, etten koskaan löytäisi Eskiliä öisten labyrinttien äärettömyydestä, mutta sillä ei ollut väliä, siinä vaiheessa toinen maailma oli jo minulta suljettu. Oli miten oli, sukulinjamme päättyy tähän. Tai ei se oikeasti pidä paikkaansa, sukulinja jatkuu edelleen Vallessa ja Solveigissa, vaikka he itse eivät tiedäkään mitään taustastaan. Näen heissä kummassakin välillä Rakshan piirteitä, hän näyttäytyy heidän kasvoillaan hetkellisesti kuin veden pinnalla häivähtävä varjo.

On outoa että kuvittelen Solveigin mielessäni niin usein, minähän en tunne häntä lainkaan, en ole koskaan tuntenut, olen nähnyt hänet vain kahden tunnin ajan synnytysosastolla, kun hän makasi lämpimänä nyyttinä sylissäni. Mutta minun on helpompi ajatella häntä kuin

Vallea, koska hänelle en ole tehnyt mitään pahaa, suojelin häntä huolehtimalla siitä ettei hänen tarvinnut milloinkaan olla minun kanssani. Solveigin kohdalla tein ainoan mahdollisen ratkaisun, vaikka Shane ei voinutkaan ikinä antaa sitä minulle anteeksi.

ME OLIMME metsässä. Taivas oli mustien puunoksien puhkoma, ajattelin että oksat olivat tummia salamoita jotka johtivat toiseen maailmaan ja että minä olin menossa juuri sinne. ”Olen tässä, Jumala”, minä kuiskasin, ”auta minua, Jumala, kuka ikinä oletkaan.”

Metsässä, jossa me olimme, kuului pelkkää lorinaa, joka puolella valui vettä, sitä valui järvessä ja sitä valui taivaalta ja puunlatvoista. Minusta tuntui hämmentävästi kuin olisin katsonut maailmaa ylhäältäpäin, ikään kuin olisin roikkunut ilmassa tärisevän enkelin lailla. Kaikki näkemisen lait oli kumottu, näin maailman ainoastaan särkyneistä kuvista haljenneina sirpaleina: hänen vaalean tuulitakin verhoaman selkänsä ja ison takaraivonsa, kalpeiden pisamien peittämät kädet jotka puristivat ruohikossa makaavan tytön kaulaa. Katsoin tyttöä, hän lepäsi vasten maan tummaa kalvoa sen näköisenä kuin maa nielaisisi sekä hänet että miehen, joka tarrautui häneen kuin iso koppakuoriainen. ”Haluan vain olla sinun lähelläsi”, mies kuiskasi, kuulin sen ylhäältä. En ollut vielä kuollut mutta leijuin jo ilmassa. Ja sitten lakkasin kuulemasta mitään. Se oli ihanaa, ympärillä vallitsi täydellinen hiljaisuus. Ilman kuuloa oli helpompi nähdä, maailma

ikään kuin kirkastui ja värit voimistuivat. Ajattelin että maailma oli ehkä täyttynyt vedestä koska kaikki tapahtui viiveellä, aika hidastui, jumalat pidättivät hengitystään.

Puunlatvoista ja kukista lenteli helvetillisiä kuvia, jotka kaikki liittyivät minuun. En halunnut nähdä niitä. Suttuiset filminpätkät valaistuivat hetkeksi ja sammuiivat sitten, niitä putoili puista kuin palavia kärpäspapereita, ja minä puristin silmät kiinni mutta kuvat tunkivat luomien läpi kuin projektorin syöttäminä ja valaisivat minut sisältäpäin. Yhdessä kuvassa istuin Valle rinnallani ja katsoin häntä. Toisessa taas Nanna pyöräili ensimmäisessä lumisateessa ennen kuin filmi katkesi ja olin taas metsässä. Nyt mies työntyi maassa makaavaan tyttöön, joka olin minä, tummaan aukkoon tytön jalkovälissä kädet yhä kuin korsettina kaulan ympärillä. Minun sisälläni riehui myrsky. Ehkä äänet olivat sen takia kadonneet ympäriltäni. Näin yksinäisen perhosen, joka räpiköi mustassa ruohikossa tytön ja miehen vieressä, sen täytyi olla lumiperhonen koska se oli vitivalkoinen. Oliko lumiperhosia olemassa? Oliko perhosia olemassa? Oliko maailmaa olemassa?

Kyllä, maailma oli yhä olemassa. Samoin oli olemassa rivi kaulanikamia, isoja kulmikkaita helmiä joista muodostui selkäranka, joka oli joskus ollut minun ja joka oli nyt katkaistu. Oli olemassa jänteitä, jotka napsahtivat poikki. Oli olemassa minun henkitorveni, jonka läpi ilma kulki edestakaisin, se virtasi hänen keuhkoistaan minun

keuhkoihini, sekoitus hiilidioksidia ja kuumuutta ja verennätkää. Ja nämä keuhkot, jotka olivat olleet minun, täytyivät mustasta verestä. Oli olemassa ruumis minun päälläni, ja se oli niin painava että se tuntui epäinhimilliseltä vaikka oli nimenomaan inhimillinen, sillä tällaisia ihmiset ovat, ja se ruumis puristi minua maata vasten ja pian minäkin muuttuisin maaksi, olisin tumma ja kylmä ja täynnä ryömiviä matoja. Olin toivonut että jokin pitelisi minua kiinni maassa, paino, tiukasti ranteiden ja nilkkojen ympärille sidottu köysi, että jokin viimein koppaisi minut otteeseensa ja pysäyttäisi minut. Mutta en minä tätä halunnut. En tätä metsää enkä tätä saalistajaa. Tai sitten tämä on se, mitä olin koko ajan odottanut. Ehkä olin aina kaivannut tietä pois maailmasta, mustaa luukua joka avautuisi äkisti ja nielaisisi minut.

Näin pilven törmäävän puunlatvaan ja repeävän, näin pupillin joka värisi keskellä silmää kuin kompassin neula. Näin pienen puun, jonka Raksha oli istuttanut joen rantaan silloin kun minä synnyin, sen oli täytynyt kaatua talvimyrskyssä koska se roikkui ylösalaisin taivaan ja maan välillä. Näin puun oksien kasvavan mustan maan sisään ja juurten kurottavan kohti taivaan kirkkautta. Oksat jotka tarrasivat maan sisuksiin muistuttivat istukan verisuonia tai tumman, tappavan nesteen täyttämiä valtimoita. Näin edessäni Vallen. Hän ryömi yksin Sergelin torilla pelkissä vaipoissa ja yläpuolella kaarteli petolintu, joka odotti että aukio tyhjentyisi ihmisistä. Ja näin itseni istumassa Burger Kingin pöydässä odottamassa diileriä

samaan aikaan kun valtava lintu syöksyi alas taivaalta ja nappasi lapseni isoihin kynsiinsä.

Ja kun yhtäkkiä sain taas happea, putosin jälleen maahan ja katselin maailmaa mullassa ryömivän madon silmin ja näin taivaan, joka liikkui pisteestä toiseen, ja valon, joka lankesi kultaisina säikeinä puunlatvojen lomitse. Mies oli irrottanut otteensa hetkeksi ja maailma tuli takaisin riekaleisine, tykyttävine valoineen, perhosineen ja karrelle palaneine voikukkineen, ja hän otti esiin veitsen, joka säihkyi hänen kädessään kuin pieni peili. Se oli joko teurastusveitsi tai metsästysveitsi, ja olisin taatusti saanut vastauksen Paholaiselta itseltään jos olisin polvistunut rukoukseen. Kuolemaa edeltävällä hetkellä, jolloin pelko ja kipu yltyvät sietämättömiksi, saalis turtuu. Niin käy sekä eläimille että ihmisille. Kun on myöhäistä ja turhaa yrittää puolustautua, kauhu ja epätoivo muuttuvat pehmeäksi puudutusaineeksi joka leviää elimistöön verisuonissa virtaavana sumuna.

Huumeet olivat alussa vaikuttaneet samoin. Verisuonissa kupliva ruskea neste sai aikaan jotakin, mikä muistutti viimeistä kohtalon hetkeä miehen käsien alla, jolloin kaikki yhtäkkiä hiljeni, ja minä lakkasin pyristelemästä vastaan. Taika-aineen huumaava teho häivytti arvottomuuden ja huonommuuden tunteen, ajatuksen siitä että olin pelkkä tuholaisyönteinen joka piti karkottaa. Kun toivoa ei enää ole, ruumis turtuu ja pelko katoaa. Se tuntuu siltä kuin öin ja päivin piinaavaa kauhua ei olisi

koskaan ollutkaan, ja juuri ennen kuolemaansa ihminen leijuu kuin pala taivasta.

Sillä vaikka olin niin nuori ja vasta aloittamassa jotakin, minulla oli lakkaamatta vahva tunne siitä että seisoin jyrkän kanteen reunalla, että edessäni avautui kuilu johon saattaisin pudota hetkenä minä hyvänsä. Minä kelpaamaton, avuton, heikko ja hyödytön maanantaikappale kaikkien niiden viisikymmentäluvulle kuuluneiden tyttöjen suuressa joukossa jota maailma ei oikeastaan tarvinnut, joka katoaisi jonain päivänä jäljettämiin eikä kukaan jäisi ikävöimään.

SARA STRIDSBERG (s. 1972) kuuluu Ruotsin merkittävimpiin nykykirjailijoihin. Romaanis-
taan *Unelmien tiedekunta* hän sai Pohjoismaiden
neuvoston kirjallisuuspalkinnon 2007. *Niin
raskas on rakkaus* toi Stridsbergille hänen
neljännen August-ehdokkuutensa 2014.
Rakkauden Antarktis, joka on Sara Stridsbergin
kolmas suomennettu teos, voitti Ruotsin
yleisradion kirjallisuuspalkinnon 2019.

Riipaisevan rehellinen, hurja ja runollinen kuvaus ihmisistä, jotka menettävät kaiken. Sokaisevan kauniina virtaavat sanat näyttävät mihin rakkaus, riippuvuus ja sukupolvesta toiseen jatkuva syrjäytyminen lopulta johtavat.

”Stridsbergin synkin ja väkevin romaani.” SVT NYHETER

”Vaikka kannessa ei lukisikaan kirjailijan nimeä, kaikille Stridsbergin lukijoille olisi päivän selvää kuka kirjan on kirjoittanut. Teos on samaan aikaan unenomainen mutta terävä, likainen mutta kaunis.”

AFTONBLADET

Päälllys: Laura Lyytinen • Kuvat: Istockphoto

